

EDITORIAL

Raig de llum entre les ombres

En est espai, com sol passar en els articles editorials de qualsevol mig de comunicació, nos centrem habitualment en la denúncia i la reivindicació. Sense abandonar del tot eix aspecte, anem a dedicar-nos en esta ocasió a fer-nos reso de les últimes iniciatives que suponen, encara que siga, un esqualit raig d'esperança; menut, pero raig de llum entre les ombres al cap i a la fi. Les han protagonisades alguns ajuntaments donant veu al valencianisme, cites que han possibilitat presentacions de llibres, setmanes culturals, conferències..., i que han de supondre una alegria puix eixes finestretes s'han obert i la veritat del valencianisme s'ha fet present.

Hem de mencionar a ajuntaments com els de **Montserrat** (setmana dedicada a promocionar la figura d'**Anfos Ramon** i presentació de llibres); **Torrent**, en l'organització d'una variada setmana cultural (conferències, contacontes, jocs infantils, etc.); **Massamagrell**, que just l'última setmana de maig organitzava diversos events, i **Albal**, que ha obert un camí similar. També nos apleguem notícies d'algun curs que està encara en projecte.

Hem de destacar que en totes estes localitats s'ha fet possible tot açò, no per iniciativa del **PP**, que governa en elles gràcies a **Vox** –i al partit **Avant Albal-Decidix** en el cas d'Albal–, sino gràcies ad estos altres partits de la coalició de govern, els quals han fet realitat lo que prometeren en campanya electoral. Ya sabem de la calculada ambigüitat del Partit Popular i de la seua predilecció en temes culturals per tot lo que fa olor a "pancatalanisme". Ahi tenim el "Any Estellés", impulsat per la **Diputació de València** (en mans del PP), i en especial pel seu diputat de cultura, **Francisco Teruel** (també del PP), al que s'han adherit alguns ajuntaments per a promocionar una de les figures senyeres del pancatalanisme mes sucursaliste. El PP en açò es aliat de **Compromís** i del **PSPV-PSOE**.

Per a ser justos, determinades entitats valencianistes han rebut algunes menudes subvencions (res que vore en el riu d'euros que ha estat rebent el catalanisme les últimes dècades, especialment els últims anys) per part d'organismes públics dirigits pel PP (**Ajuntament de València** i **Conselleria**). Alguns ya se donaran per satisfets i començaran a reivindicar el –ara si– "valencianisme" de este "nou" PP. N'hi ha uns altres, mes exigents, que esperen molt mes –i no principalment en relació en els diners– d'estos polítics que, com els sepulcres de les **Sagrades Escritures**, presenten varies cares i que, com veem, si han obsequiat en alguna molleta al "valencianisme" es nomes per al·lo de quedar be en Deu i en el

dimoni. Confiam que eixes ajudes siguen invertides en projectes solits, els quals deurién revertir en fer avançar el moviment en tots els camps –també en el polític–.

Per una altra banda, es motiu d'alegria per al valencianisme en general, i en especial per a la nostra associació, que per fi el poeta **Anfos Ramon i García** tinga dedicada una via pública en el nomenclator de la ciutat en la que naixque, vixque i falli. El gran poeta, del que es celebra enguany el centenari del seu natalici, fins ara no ha segut mereixedor de que les institucions públiques li dedicaren un reconeixement similar al que uns altres governs d'un altre signe han dedicat i dediquen al pancatalaniste **Estellés**. Ni tan sols s'han plantejat la difusió de la seua ampla i premiada obra, especialment poètica, reeditant-la, manco encara han pensat fer valdre la seua figura, la d'un compromes valencianiste fidel al poble valencià i a la llengua que este parla.

Tres organitzacions valencianistes han capitalisat est acotenyiment i ya han organitzat diversos actes per a posar en valor al multipremiat poeta naixcut en **Russafa**, de la qual cosa hi ha que felicitar-se.

En este sentit, i en una major amplitud associativa, prop d'un centenar de persones i mes de 15 entitats, es reunien el passat 25 de maig en la Ciutat Fallera per a participar en l'inauguració de la plaça que, des d'eixe mati de dissabte, porta el nom de "Anfos Ramon i García. Poeta". L'acte, al que acodi el regidor de cultura i patrimoni de l'Ajuntament de València, **José Luis Moreno**, fon conduït per **Òscar Rueda**, president del **Casal Bernat i Baldoví** i vicepresident de **Lo Rat Penat**. Intervingueren el fill primogenit d'Anfos, **Anfos**, que pronuncià un sentit parlament en el que, de manera resumida, parlà de la persona, de l'espos, del pare, del treballador, del catòlic i sobretot del poeta i del valencianiste. Seguidament el poeta **Donis Martín** llegí un fragment del poema "Com la sanc feta paraula" (1986) que Anfos aportà ad aquell magnífic acte que s'organitzava en el marc de les festes del patró del **Regne de València –sant Vicent Ferrer–** i que era el **Dia de la Paraula Valenciana**. A continuació prengue la paraula l'escriptora **Mª Jesús Coves** per a llegir un altre poema d'Anfos, "L'herència", premiat en una Flor Natural.

Aribats ad este punt el capellà **Fernando Ramon**, nebot de l'homenajat, beneí la placa que ara rotula una plaça de la ciutat en el nom del poeta.

Per a finalisar l' emotiu acte, se cantà "La Casa Vella", eixe commovedor poema-himne que Anfos nos deixà per a recordar-nos qui som i d'a on venim.

LA CITA

No es mes fondo el poeta en el seu fosc subsol tancat. El seu cant s'eleva a mes profund quant, obert en l'aire, ya es de tots els homens.

Rafael Alberfi

SUMARI

- 1
• EDITORIAL: **RAIG DE LLUM ENTRE LES OMBRES**
- 2
• PATRIMONI VALENCIÀ: **CENTENARI DE LA CORONACIÓ DE LA MARE DE DEU DEL LLEDO**
- 3
• JOCS TRADICIONALS (C): **POTE-BOLA**
• LLISTAT: **ACTIVITATS CULTURALS**
• RESENYA BIBLIOGRAFICA: **CONTALLES A LA VALENCIANA MANERA**
• PATRIMONI VALENCIÀ: **CENTENARI... (Continuació)**
- 4
• PASSATEMPS
• RONDALLA: **LA PARRA I L'ARBRE VELL**

ACLARIMENT

Esta publicació està redactada en les Normes d'El Puig. Encara que es una obra colectiva,

l'encarregat de la redacció final de cada article te llibertat per a fer-ho en la normativa d'accentuació de la seua preferència. Este tema es motiu de debat, pero no de divisió, entre nosatres.

Centenari de la Coronació de la Mare de Deu del Lledó

La **Mare de Deu del Lledó** rebé el títol de **Patrona de la Ciutat de Castelló de la Plana** en l'any 1648, però fou el 8 de novembre de 1922 quan el papa **Pio XI** la proclamà en Roma com a tal. El 4 de maig de 1924, sent l'alcalde de Castelló **Francisco Ruiz Cazador**, el cardenal arquebisbe de Tarragona, **Francesc Vidal i Barraquer**, acompanyat per l'arquebisbe de València i els bisbes de **Tortosa, Sogorp i Vich**, en l'autorització del papa Pio XI, beneí la corona i coronà a la Mare de Deu del Lledó. L'acte de la coronació canònica i pontifícia se feu en la plaça de l'Independència i per a commemorar eixe acontentiment es construí la popular **'Farola'**. Milers de castellanencs mostraren el seu amor i fervor per la seua patrona.

La ciutat de Castelló ha celebrat enguany, durant uns 23 dies, d'abril a maig, la commemoració del centenari de la coronació de la **Lledonera** en més de 130 actes organitzats per la **Real Confraria de la Mare de Deu del Lledó**, el bisbat de **Sogorp-Castelló** i l'**Ajuntament de Castelló**. Els actes han segut plurals: de caràcter religiós, popular i festiu, i han inclòs concerts de la banda municipal, serenates de la **Festa de la Rosa** per diferents grups castellanencs, balls i cants tradicionals, conferències, exposicions i el certamen lliure **Flor Natural**.

En l'exposició **Coronatio Virginis** s'ha pogut contemplar el **Mant del Centenari**, confeccionat per un taller sevillà i pagat per subscripció popular, entre uns altres objectes religiosos i artístics. També se pogué vore el documental **'Coronación de**

EN EL RAVAL

la **Verge del Lledó**, realitzat pel cineasta valencià **Juan Andreu Moragas** (1900-1965), que es desplaçà a Castelló per a filmar les festes i que mostra els principals actes que tingueren lloc en aquelles dates. La pel·lícula fou localitzada en els fons de la **Filmoteca Espanyola de Madrid** i recuperada per la Real Confraria del Lledó. La Verge ha visitat les diferents parròquies de la ciutat i en este motiu s'han celebrat misses, l'eucaristia, precis i rosaris per l'arribada de l'imatge. Han segut les de Sant Pere —el casal marítim del **Grau** de Castelló—, Capella de la Puríssima Sanc, Sant Tomàs de Villanueva, Sant Cristòfol, Nostra Senyora de l'Esperança, Santa Joaquina Vedruna, Sant Francesc d'Assís, Nostra Senyora dels Àngels, Sagrada Família, Sant Miquel Arcàngel, Mare de Deu del Carme, Sant Josep Obrer, El Salvador, Santíssima Trinitat, Sant Vicent Ferrer, Sant Joan Batiste i la Concatedral de Santa Maria. Ademés d'uns altres centres religiosos, com els coleges **Nostra Senyora de la Consolació** i **Mare Vedruna**, el seminari **Mater Dei** o l'**Universitat CEU Cardenal Herrera**. També ha visitat el centre penitenciari, el centre d'acollida **Verge del Lledó de Càritas** i el cementeri municipal de **Sant Josep**, lloc de respecte i enyorança de tots aquells que nos han deixat.

Durant la visita a les diferents parròquies, el poble ha demostrat el seu amor a la patrona engalanant els carrers, penjant rebosters i cobertors en els balcons i llançant pètals de flors al pas de la provessó, mostrant també els sants o santes als que rendixen honors durant les festes del carrer. En la visita a la **Sagrada Família** —coneguda pels castellanencs com **'Els**

Flares'— se feu la provessó pel **Raval de Sant Félix**, des de la plaça de l'Olivera fins a arribar a l'iglésia; l'imatge de **Sant Félix** junt a la de **Santa Bàrbara** acompanyaren a la patrona. A l'entrada al temple, la **tuna de Dret** de l'**Universitat Jaume I** cantà la **Salve Rondallera**.

El tradicional **Pregonet** que es celebra tots els anys per a anunciar l'entrada de maig, més de Maria, ha tingut molta més rellevància pel centenari, provessó encapçalada pels estandarts dels patrons de la ciutat, **Sant Cristòfol, Sant Blai** i la Mare de

L'IMATGE EN UN CARRER ENGALANAT

Deu del Lledó, en la participació de la colla de dolçainers i tabaleters, els jagants i els nanos o cabuts, els cavallets, el ball dels arets i la mostra d'uns altres balls per part dels chiquets, les carrosses en chiquets i chiquetes llançant caramels als assistents i, tancant el Pregonet, la **Banda Municipal** de la ciutat.

A l'entrada del més de maig se feu l'ofrena de flors a la Lledonera en la **Concatedral de Santa Maria**, participant els col·lectius religiosos —confraries— i festers —comissions de gayata, entre altres— i una dansa popular en el seu honor.

El dia gran de la celebració fou el 4 de maig, coincidint en el dia del centenari. A primera hora del matí el **Fadrí** anunciava la solemnitat del dia en el **'Vol de l'Alba'**. Missa estacional celebrada en la Concatedral de Santa Maria, en commemoració del Centenari de la Coronació Canònica de la Verge i celebració del **XXV Aniversari de la Consagració** de la concatedral. Passat el migdia se feu una provessó general que partí des de la mateixa concatedral, transitant pels carrers de Colón i Saragossa fins a arribar a la plaça de l'Independència, lloc de la coronació en l'any 1924. Milers de castellanencs acompanyaren el recorregut.

En la provessó participaren tots els col·lectius representatius de la ciutat, del món de la festa i religiós; tabaleters i dolçainers; grup de danses integrants del **'Ball Perdut'**; creu penitencial i cirials; la **Comissió del Centenari**, creada un any abans; la Confraria del Lledó en la Junta de Cambres, Junta de Govern i el prior de la Real Confraria; el regidor **Juan Carlos Redó** en la bandera de la confraria; el prior de la Basílica del Lledó; la

regidora procuradora d'Ermes, **Noelia Selma**; el Perot, regidor d'Agricultura, **Vicent Sales**; una esquadra de gala de la **Guàrdia Civil**; dames de la ciutat i reines de les **Festes de la Magdalena**; les autoritats religioses —el nunci apostòlic en Espanya, **Bernardito Auza**; el bisbe de la diòcesi Sogorp-Castelló, **Casimiro López Llorente**; l'arquebisbe de València, **Enrique Benavent Vidal**, i uns altres membres del clero— i polítiques —el president de la Generalitat Valenciana, **Carlos Mazón**; la presidenta de Les Corts, **Llanos Massó**; la presidenta de la Diputació de Castelló, **Marta Barrachina**; l'alcaldesa de Castelló, **Begoña Carrasco**, i el restant de diputats i regidors—. La Lledonera fou portada pels barrers i acompanyada per les cambres i els paliers de la Real Confraria, escoltada per la guàrdia rural junt a castellanencs en piques de flors. Tots acompanyant a la nostra Mareta, que portava el mateix mant en que fou coronada i que ha segut cuidadosament restaurat.

ESTANDARTS EN EL PREGONET

Continúa en la pagina 3

JOCS TRADICIONALS (C)

M^aD.G.B.

Pote-bola

Es un joc d'habilitats en boletes (*caniques*). En dos jugadors o fent parelles en el qual qui falla se'n va fora. També se treballa la punteria.

S'utilitzen boletes de vidre de diferents colors o qualsevol cosa redona.

Per a començar cada u dels jugadors tirarà la seua bola des d'un mateix punt i en la mateixa direcció. El que més llunt la tire comença la competició.

En terra se traça un cercle o un quadrat, se col·loca dins la bola del jugador que ha arribat més llunt, i l'atre, llançant des d'una distància convinguda, ha d'intentar pegar-li en la seua i traure-la de l'espai marcat. Si ho aconseguix se queda en la bola, si no, tira un atre.

RAFAEL POLO, DE JOSÉ GARNELO ALDA, 1894

ACTIVITATS CULTURALS JUNY DE 2024

Trobarà més informació dirigint-se a les respectives associacions:

LRP (Lo Rat Penat)

C/Trinquet de Cavallers, 9. 46003 València C.

Tel: 963 91 09 92 // www.loratpenat.org

secretaria@loratpenat.org

7 Juny (divendres) 19:30 h. Seu de Lo Rat Penat.

HOMENAGE A ANFOS RAMON en el centenari del seu naixement

Intervindran: Òscar Rueda, Ampar Orellano, Remigi Pons i Ampar Cabrera. Tancarà l'acte Josep Vicent Navarro.

+Info: **LRP**

PATRIMONI VALENCIÀ

Centenari de la Coronació...

Ve de la pàgina 2

A l'arribada a la Farola, envoltada de gent, se llançaren 100 salves en carcasses de pirotècnia pels cent anys, es ballà el 'Ball Perdut', l'archiver de la Confraria, **Juan José Porcar**, resenyà l'història de la Coronació, també parlà el nunci del papa **Francesc**, el bisbe de la diòcesis Sogorp-Castelló i l'alcalde de Castelló. A l'acabar l'acte es cantaren els *Goigs* i la *Salve popular*. Per a acabar l'acte la banda municipal interpretà l'Himne nacional.

Despuix de l'eucaristia i la **Sabatina** celebrada en la concatedral i una mascletà per a despedir a la Lledonera, que acompanyada de les imatges dels patrons de la ciutat i de **sant Vicent Ferrer**, arribà a la **Capella de la Sanc**, lloc en el qual un respons del bisbe despedí a la Mare de Déu del Lledó abans de retornar-la a la seua basílica.

La societat castellanenca s'ha bolcat en els actes del centenari de la coronació a la seua patrona. "De l'amor nostre, Senyora".

Xavier Gimeno i Alonso

Fonts de documentació:

– "¡Hasta pronto, Mareta de Castelló!", Paloma Aguilar (*Mediterráneo*, 6.5.2024).

– "Salve Verge del Lledó. 100 anys Coronació" (Ed. extra *Mediterráneo*, Maig 2024)

Internet:

– Basílica de Nuestra Señora del Lledó

– Obispado Segorbe-Castellón

– Real Cofradía de Nuestra Señora del Lledó

– "Programa Actos Centenario Lledó" (*El Mundo-Castellón al Día*, 2.4.2024)

– "Más de 130 actos para celebrar el primer centenario de la Coronación de la Mare de Déu del Lledó" (*Castellón Plaza*, 2.4.2024)

ACTE COMMEMORATIU EN LA FAROLA

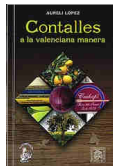
RESENYA BIBLIOGRAFICA

López i Muñoz, Aureli

Contalles a la valenciana manera

Autoedició. Gráficas Alcañiz S. L.

(204 pàgines)

Crec ser un bon aficionat a la lectura, d'ahí que com els succeïx a tantes persones en tan abel·lidora costum, tinc problemes en casa per l'excés de llibres, però no pense fer-li front ad esta afició que m'ompli, m'enriquix i m'ensenya a conviure. Visitant la 59 edició de la Fira del Llibre de València, ne comprí uns quants i entre ells u de tamany chicotet, molt amanset: *Contalles a la valenciana manera*; vaig quedar-me'l perquè els relats curts m'atrauen especialment, fullejant-lo comproví que cada contalla duya un dibuix il·lustratiu, una raó més perquè també m'agraden el dibuix i la pintura.

Per als que sempre anem una miqueta accelerats, els contes que podem llegir en un quart d'hora nos deixen lliures i satisfets entre dos quefers; ací n'he trobat fins a setze en temàtica ben variada; prou humor melsut en desenllaç sorprenent junt a un confessat valencianisme que vol ser documentat; temes naixcuts de l'amor a la Música, en un toc de poesia i apunts històrics com ara "Millor front a la mar" o "Mestre...!Música!", però també d'acció-ficció que t'enganchen volent saber com acaben i uns altres on l'autor nos obri el cor a les seues grans passions.

Dones rebels i valentes que busquen son propi camí; infidelitats sense massa raons, per eixa "modernor" de tastar-ho tot; tendrea i humilitat en personages aveats al fracàs; exemples de la més crua realitat en "Amor d'amo..."; amor, desamor i egoisme en les persones més volgudes quan mamprenen a ser un problema, quan perden l'oremus i busquem el millor lloc per a anar oblidant-los; excessiu amor als diners i les coses que solen empobrir-nos i amor del bo als animalets que nos l'entreguen a canvi d'una carícia, de jugar en ells, d'un brinet de companyia. Confessions sobre els íntims sentiments que l'autor nos ofereix despullant-se de vergonyes i amagatalls...

Sí que he pogut vore en l'obreta un clar intent de revalencianisar, de "vendre" una manera de vore i viure el ser valencià com en "Ara que em ve al cap" i "De sentiments i raons"; açò pot convèncer als lectors que ja senten o tinguen eixa inclinació mentre pot no agradar i inclús enfurir a qui pense lo contrari, ben cert, però també dec afegir que he trobat creativitat, humor i sinceritat..., i que cada u traça les seues conclusions... llegint.

Un llector valencià

PASSATEMPS

M.S.S.

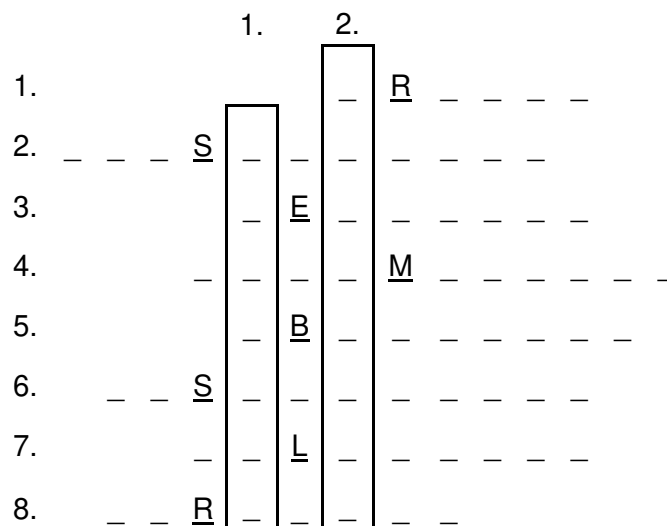
Resol l'acrostic del costat a partir de les definicions.

1. Massa blanca i mantecosa que s'obté bollint els sobrants de la llet una volta fet el formage.
2. Recorregut que se fa pels carrers en bandes de musica i balls per a celebrar una festa.
3. Localisme viu, dormida breu que se fa, generalment, en acabant de dinar. Becada, sesta.
4. Mege especialista en l'estudi i tractament dels traumatismes.
5. Pardalet molt bonico per les seues plomes multicolors, fa un so paregut a una classe de chiulet i s'alimenta d'insectes, fonamentalment d'abelles, d'a on pren el seu nom.
6. Dona que treballa al servici d'una casa i s'encarrega de cuidar i traure a passejar als chiquets.
7. Persona que mostra un gran amor pels demes i el manifesta, de forma desinteressada, per mig d'obres en favor de la comunitat.
8. Taller a on treballa el ferrer. Nom del seu ofici.

La solucio a peu de pagina.

PARAULES VERTICALS

1. Cremar alguna cosa reduint-la a brases.
2. Tirar violentament a terra, generalment repetides voltes. Tirar-se per terra en una lluita entre dos persones.

RONDALLA

M^aA.M.C.

La parra i l'arbre vell

Una parra, per a sentir-se mes segura, havia **trepat** a un arbre vell. Les seues companyeres, pel contrari, **trepren** per les **estagues** que els llauradors colocaben per a que pogueren **subjectar-se** en elles.

—¿Cóm has triat per al teu **sosteniment** eixe arbre tan vell? —li preguntà una de les seues companyeres—. ¿Qué faras quan se **muiga**?

—No em dones la llanda —repliquà aquella, contenta en l'eleccio feta.

I cada dia s'apretava mes contra el vell tronc, segura de sobreviure a totes les parres de la vinya.

Pero aquell arbre a penes es mantenia en peu de pur vell, i en cada colp de vent **cloixia** llastimosament. Un dia, en gran **estrepit**, caigue tot lo llarc que era. La parra, que continuava abraçada ad ell, rodà al mateix temps i muigue esclafada pel pes. Havia fet lo que no tocava.

Traduccio i adaptacio a la llengua valenciana d'una rondalla treta de *encuentos.com*

GLOSSARI (paraula/ sinonims: definicio)

Cloixia, de **cloixir/ crepitar**: Produir una serie de sorolls seguits quan se refreguen les parts d'un cos o quan se trenquen.

Estaca/ puntal/ vara: Pal acabat en punta per un extrem per a clavar-lo en

terra, en una paret o un atre lloc.

Estrepit/ fragor/ rebombori: Soroll molt fort.

Muiga, de **morir/ finir/ faltar/ fallir**: Deixar de viure.

Sosteniment/ suport/ subjeccio: Accio i efecte de sostindre o donar suport

ad alguna cosa o ad algu per a que no caiga.

Subjectar-se, de **subjectar/ agarrar/ aferrar**: Agafar-se ad algu o alguna cosa.

Trepat, treparen, de **treparr/ escalar/ encaramallar**: Pujar a un lloc alt agarrant-se en peus i mans.

Solucio:

I RECORDA... La nostra primera paraula es **abrasir**. L'accio i efecte d'abrasir es un **abrasiment**. Que abrasix es **abrasidor**. Està **abrasit** allo que està cremat i reduit a brases. Eix. *Afortunadament l'incendi nomes abrasí unes poques hectarees del parc natural.*
La nostra segona paraula es **baquejar**, derivada de **bac**. Un **bac** es una caiguda a terra colpejant-se contra ella. Eix. *Les pomes que has comprat estan baquejades. / Ha entropçat i s'ha pegat un bac.*

COLABORA EN EL ROGLE

Donar difusio ad esta publicacio es la millor forma de col·laborar en nosatres. Tambe pots fer-te **soci** (36 € a l'any) o **colaborador** (12 € a l'any), i t'enviarém a casa tots els numeros que es publiquen

durant l'any. I si tens voluntat de fer alguna puntual aportacio economica, tambe te quedariem molt agraits. El nostre numero de conte, en **Caixa Popular**, es: **ES52 3159 0018 1926 1586 4721**

Rogle en Internet

Facebook: **Rogle Constanti Llombart**
Twitter: **@rogleconstanti**
Tots els eixemplars editats fins ara estan en: **www.rogleconstantillombart.com**